

wojen utrzymała się na tym samym poziomie, liczba konfliktów zbrojnych spadła o 5. Wszystkie konflikty zbrojne z 4 i 5 poziomu eskalacji – 31 – toczyły się wewnątrz granic państwowych. 10 spośród nich w regionie Bliskiego i Środkowego Wschodu oraz w państwach Maghrebu, jednak największa liczba konfliktów społecznych – blisko 1/3 ogólnej liczby – charakteryzowała Azję i Oceanie.

Globalne statystyki konfliktów (których fragment został wyżej przywołany) przedstawiające dynamikę eskalacji konfliktów, ich regionalną dystrybucję, zestawienie przyczyn oraz działań podjętych w celu regulacji ich przebiegu (negocjacje, podpisane traktaty, działania organizacji międzynarodowych, w tym operacje pokojowe) rozpoczynają każdy z corocznych raportów z badań. Po nich w kolejności następują regionalne statystyki i opisy poszczególnych konfliktów z regionów: Europy (55); Afryki Subsaharyjskiej (78), Ameryk (43); Azji i Oceanii (109); Bliskiego i Środkowego Wschodu i państw Maghrebu (43).

Analiza zawarta w publikacji *HIK* jest bardzo wartościowa. Corocznie pracuje nad nią zespół niemal stu badaczy, a nad jakością badań czuwa rada naukowa w międzynarodowym składzie: prof. dr Frank R. Pfetsch, *Internationale Beziehungen, Universität Heidelberg*; prof. dr Tanja A. Börzel, *Internationale Beziehungen, Freien Universität Berlin*; dr Andreas Busch, *Department of Politics and International Relations, University of Oxford*, dr Bernhard J. Trautner, *Institut für Interkulturelle und Internationale Studien, Universität Bremen*. Pierwszy z wymienionych członków rady Frank Pfetsch zainicjował badania prowadzone przez *HIK*, w latach 1988-1991 realizując projekt finansowany przez *Deutsche Forschungsgemeinschaft* pt.: „Konflikte seit 1945”. Wyniki jego badań zostały zebrane w bazie danych *COSMIO*, zmodyfikowanej przez Tanję Börzel w system *CONIS (Conflict Information System)*, bazę danych o konfliktach od 1945 r. do dnia dzisiejszego. Niestety do tej bazy danych nie ma swobodnego dostępu przez Internet.

Joanna Dobrowolska-Polak

SUSANNE KUB, HEINRICH SCHWENDEMANN (Hrsg.): *Der Zweite Weltkrieg in Europa und Asien: Grenzen. Grenzräume. Grenzüberschreitungen*, Rombach Verlag KG, Freiburg im Breisgau 2006, 355 ss. + 1 nlb.

Omawiana książka stanowi zbiór artykułów, przygotowanych z okazji 65-lecia urodzin prof. Berndta Martina przez grono jego przyjaciół i uczniów. Nazwisko tego historyka znane jest zwłaszcza znawcom dziejów niemieckiej polityki zagranicznej w okresie II wojny światowej. Na trwale do piśmiennictwa weszła rozprawa doktorska B. Martina o dziejach sojuszu niemiecko-japońskiego w latach 1940-1945 (*Deutschland und Japan im Zweiten Weltkrieg. Vom Angriff auf Pearl Harbor bis zur deutschen Kapitulation*, Göttingen 1969; wyd. 2: 2001, wyd. japońskie: Tokio 1969) oraz inne publikacje związane z tą problematyką (część z nich przedrukowano w: B. Martin, *Germany and Japan in the Modern World*, Providence 1995). Również politycznych dziejów II wojny światowej dotyczyło stanowiące podstawę habilitacji obszerne studium B. Martina o inicjatywach pokojowych w latach

1939-1942 (*Friedensinitiativen und Machtpolitik im Zweiten Weltkrieg 1939-1942*, Düsseldorf 1974, wyd. 2: 1976). Spośród innych publikacji tego historyka należy wymienić tom materiałów o niemieckich doradcach u boku Czang Kai-szeka w okresie międzywojennym (B. Martin, Hrsg., *Die deutsche Beraterschaft in China 1927-1938: Militär – Wirtschaft – Außenpolitik*, Dusseldorf 1981), zbiór studiów i materiałów poświęconych Martinowi Heideggerowi (B. Martin, Hrsg., *Martin Heidegger und das 'Dritte Reich'. Ein Kompendium*, Darmstadt 1989) oraz niedużą, lecz wielce inspirującą syntezę o niemieckich ambicjach mocarstwowych w pierwszej połowie XX w. (*Weltmacht oder Niedergang? Deutsche Großmachtpolitik im zwanzigsten Jahrhundert*, Darmstadt 1989).

Niemiecki uczyony jest postacią znaną także w Polsce. Wiele uczynił dla zintensyfikowania polsko-niemieckiej wymiany studentów oraz współpracy naukowców z obu krajów. Publikował w polskich periodykach naukowych oraz prasie, a przede wszystkim był współredaktorem ważnego tomu studiów wiążących się z szeroko pojmowaną tematyką powstania warszawskiego (*Powstanie Warszawskie 1944*, praca zbiorowa pod red. Stanisławy Lewandowskiej i Berndta Martina, Warszawa 1999). Jest częstym gościem także w Poznaniu (Instytut Historii UAM, Instytut Zachodni – zob. s. 294-296 w tym numerze).

Na dedykowaną Berndtowi Martinowi księgę pamiątkową składa się szesnaście artykułów, pogrupowanych w trzech częściach. Pierwszą z nich, zatytułowaną *Europa i II wojna światowa*, otwiera ważny tekst Heinricha Schwendemanna o roli Alberta Speera w III Rzeszy. Warto też wskazać na artykuł Alberta Kotowskiego o sprawie niemieckiej „Piętej Kolumny” w historiografii polskiej i niemieckiej. Dwa z pomieszczonych w tej części przyczynków (Arkadiusz Stępin, Rainer Grieg) dotyczą kwestii granicy na Odrze i Nysie w powojennych relacjach polsko-niemieckich.

Część druga, pt. *Azja i II wojna światowa*, nawiązuje do dalekowschodnich zainteresowań B. Martina. Rozpoczyna ją syntetyczny artykuł Christiane Scheidemann o miejscu Chin w koncepcjach i polityce niemieckiego MSZ w latach 1919-1938. Bohaterem przyczynku Susane Kuß jest jeden z szefów niemieckiej grupy doradców wojskowych w Chinach generał Georg Wetzell, a zwłaszcza jego działalność w latach 30. O niemiecko-japońskich relacjach kulturalnych w latach 1937 pisze Stefan Knirsch. Miejsce II wojny światowej w tajwańskich podręcznikach historii poddał analizie Thoralf Klein. Interpretacje wojny na Pacyfiku w Japonii po 1945 r. przedstawił Wieland Wagner. Przyczynkiem do biografii cesarza Hirohito jest artykuł Petera Wetzlera o głośnej biografii japońskiego monarchy, uhonorowanej Nagrodą Pulitzera obszernej książce Herberta P. Bixa *Hirohito and the Making of Modern Japan* (New York 2000). Tę część zamykają uwagi Clemensa Verenkotte *Pearl Harbor i 11 września* o analogiach między atakiem japońskim na amerykańską bazę a uderzeniami islamskich terrorystów w 2001 r.

W części trzeciej, zatytułowanej *Region Górny Ren i II wojna światowa* znalazły się trzy teksty, m.in. artykuł Silke Seemann *Nieudane samooczyszczenie*, o drogach i bezdrożach denazyfikacji na uniwersytecie we Fryburgu.

W tomie znalazł się również spis publikacji B. Martina oraz lista prac doktorskich i habilitacyjnych, których profesor był opiekunem.

Stanisław Żerko